

VALITUS

4.9.2024

Vaasan hallinto-oikeus

Korsholmanpuistikko 43, 4. krs

PL 204, 65101 Vaasa

vaasa.hao@oikeus.fi

ASIA

Valitus Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi. Dnro PSAVI/932/2017.

VALITTAJA

Villilohi - Yhteistyöverkosto Vaelluskalojen puolesta ry,
3060368-9 (myöhemmin Villilohi ry).

Lohijokitiimi ry, 1733962-5

PROSESSIOSOITE

████████████████████
Villilohi ry

████████████████████
Valtuutus Villilohi ry:n osalta perustuu yhdistyksen sääntöihin. Lohijokitiimin osalta erilliseen valtakirjaan.

PÄÄTÖS, JOHON MUUTOSTA HAETAAN

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi. Dnro PSAVI/932/2017.

Sisällysluettelo

1	Vaatimukset hallintoikeudessa	5
2	Valittajat ovat asianosaisia	6
3	Lyhyesti	7
4	Asiaa ratkaistaessa huomioitava sääntely ja käsitteistö	8
4.1	Pakottava EU -lainsäädäntö ja sen määräämä aikataulu on huomioitava kaikilla viranomaistasoilla	8
4.2	Muu sääntely ja ennakoratkaisut	9
4.3	Keskeisiä käsitteitä	10
5	PSAVI on oikeassa todetessaan kalatalousvelvoitteiden muutostapeen olevan välttämätöntä olosuhteiden muututtua olennaisesti	11
6	PSAVI rajoittaa päätöksen käsittelyä hakemussidonnaisuudella virheellisesti	13
7	Aluehallintoviraston lupamääräykset eivät täytä riittävän täsmällisyyden kriteeriä	14
8	PSAVI:n päätöksen tulee korvata yleiselle kalatalousedulle aiheutettu vahinko täysimääräisesti kaikki vaelluskalalajit huomioiden	16
9	Valittajien vaatimukset päätöksen muuttamisesta	20
9.1	Olosuhteet ovat muuttuneet koko Kemijoen osalla, kalatalousvelvoitteita on muutettava koko Kemijoen osalla	20
9.2	Kalateiden on toimittava tehokkaasti ja niiden on toteutettava ekologinen jatkumo, vain siten ne voivat korvata aiheutettua vahinkoa	22
9.3	Ekologisen ympäristövirtaaman määrittäminen ja määrääminen on edellytys vaelluskalojen paluulle	26
9.4	Vanhojen uomien kunnostus, hyödyntäminen nousureitteinä ja lisääntymisalueina sekä uudet lisääntymisalueet - habitaattien riittävä määrä on edellytys vaelluskalojen luontaisen elinkierron palauttamiselle	28
9.5	Ylisiirrot ovat tärkeä keino tuottaa luonnollisen lisääntymisen palauttamisen kannalta tärkeitä nousuhalukkaita vapaudessa syntyneitä villejä poikasia	33

9.6	Luonnollisesti lisääntyvien vaelluskalakantojen syntymistä ja ylläpitoa on tuettava mätilaitoilla ja pienpoikasistutuksilla	35
9.7	Istutusvelvoitetta on muotoiltava indeksiin sidottu arvo säilyttäen	35
9.8	Lupaehtoja on tarkistettava määräajoin viiden vuoden välein	37
10	Lopuksi	38

1 Vaatimukset hallintoikeudessa

Valituksessa ensisijaisesti **vaaditaan**, että **hallinto-oikeus muuttaa päätöstä** vastaamaan lakia ja valituksessa esitettyjä vaatimuksia.

Valituksessa kiinnitetään huomiota asian tähänastisen käsittelyn erittäin hitaaseen ja hyvän hallintotavan vastaiseen, apulaisoikeuskanslerin moittimaan¹ etenemiseen PSAVI:ssa, josta johtuen hyvän hallinnon takeet eivät toteudu. Asian käsittelylle toivotaan ripeää käsittelyä ja päätöksen välittömää toimeen panoa.

¹ Apulaisoikeuskanslerin ratkaisu OKV/1681/10/2022-OKV-9. https://oikeuskansleri.fi/documents/1428954/196899305/julkaistu_ratkaisu_hakemusten_kasittelyaika_aluehallintovirastossa_OKV_1681_10_2022.pdf/3356b21b-1c13-738e-8583-8c0249858af4/julkaistu_ratkaisu_hakemusten_kasittelyaika_aluehallintovirastossa_OKV_1681_10_2022.pdf?t=1709532349475

2 Valittajat ovat asianosaisia

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain² mukaan hallintopäätökseen saa muun muassa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Villilohi ry on sääntöjensä mukaan valtakunnallinen ympäristön, virtavesien ja vaelluskalojen edunvalvoja. Villilohi ry on asianosainen. Esitämme tälle perusteeksi Suomen perustuslain³ ja Århusin sopimuksen⁴ lisäksi Komission tiedonannon kirjauksen:

“Kansallisten tuomioistuinten on tarvittaessa syrjäytettävä sellaiset säännökset, jotka ovat yhteen sopimattomia EU:n lainsäädännön kanssa, vaikka ne olisivat osa säädöstä tai määräystä. Tämän olisi koskettava muun muassa asiavaltuuden aiheetonta rajoittamista, jotta varmistetaan EU:n sääntöjen täysi tehokkuus.”⁵

Lisäksi viittaamme Burgenland - ennakkotapaukseen⁶.

Lohijokitiimi ry on Kemijoen rakentamisen haitankärsijäkuntien ja kalastusoikeuden omistajien perustama yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka sääntömääräinen toiminnan tarkoitus on vaelluskalojen palauttaminen Ounas-Kemijoen vesistöön. Lohijokitiimi ry:n kotipaikka on Keminmaa. Lohijokitiimi ry on asianosainen.

Valittajat ovat saaneet laajaa asiantuntija-apua valituksen laatimiseen. Osa avustajista haluaa pysytellä anonyymina. Valittajat kiittävät seuraavia kalaston ja luonnontieteen asiantuntijoitahoja:

Jukka Jormola, maisema-arkkitehti, väitöskirjatutkija Aalto-yliopisto

Henrik Korkeamäki, FM, biologia

Päivi Lundvall, FT, dosentti, ekologiset vuorovaikutussuhteet, HtM

Jouko Sirkkala, vaelluskala-asiantuntija, kalatalousyrittäjä

Jukka Syrjänen, FT, Kala- ja vesistö tutkimus Vesi-Visio

Jukka Viitala, asiantuntija, toiminnanohjaaja, Lohijokitiimi ry;

² Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 808/2019.

³ Suomen perustuslaki 731/1999, 20§.

⁴ Tasavallan presidentin asetus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaun- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 122/2004. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2004/20040122>

⁵ Komission tiedonanto 14.10.2020. COM (2020) 643 final. S. 9-10.

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0643:FIN:FI:PDF>

⁶ Unionin tuomioistuimen tuomio Burgenland, C-197/18, 3.10.2019, kohta 70.

3 Lyhyesti

Asian käsittely on kestänyt kohtuuttoman kauan. Valittajat pyytävät hallinto-oikeudelta ripeää käsittelyä ja muutettujen kalatalousvelvoitteiden toimeenpanemista valmisteluluvan kautta niin aikaisin, kuin mahdollista.

PSAVI on päätöksessään todennut olosuhteiden olennaisen muutoksen. Velvoitteita on muutettava.

Velvoitteiden selkeä piirre on siirtyä istuttamisista luonnollisen lisääntymisen ja elämän palauttamiseen Kemijoella.

Valittaja pitää päätöstä olosuhteiden muuttumisen toteamisesta oikeana, samoin kalatalousvelvoitteiden avaamisesta.

Valittaja pitää määrättyjen kalatalousvelvoitteiden lupamääräyksiä epätarkkuuksiansa ja puutteellisuuksiensa vuoksi toimeenpanokelvottomina ja esittää vaatimuksia niiden muuttamiseksi.

Asian ratkaisemisessa täytyy olla kysymys aiheutetun vahingon täysimääräisestä korvaamisesta, jossa tulee huomioiduksi, että vuosikymmenten ajan luvanhaltijoilta on vaadittu täysin alimitoitettuja velvoitteita ja toisaalta heidän liiketoimintansa on saanut jatkua maksimaalisena, jonka hyödyksi on koitunut myös päättynyt uitto, voimalaitosten tehonnostot ja lisääntyneet sade- ja vesimäärät. Investoinnit on tulleet kuitatuksi kauan sitten.

4 Asiaa ratkaistaessa huomioitava sääntely ja käsitteistö

4.1 Pakottava EU -lainsäädäntö ja sen määräämä aikataulu on huomioitava kaikilla viranomaistasoilla

Valittajat vaativat, että hallinto-oikeus muuttaa PSAVI:n päätöstä niin, että EU:n vesipuitedirektiivin määräykset ja ympäristötavoitteet toteutuvat myös nyt kyseessä olevan päätöksen myötä.

EU:n vesipuitedirektiivi⁷ (myöhemmin VPD) on nyt päätöksen kohteena olevaan asiaan liittyen ylin auktoriteetti Euroopassa.

VPD:n kriteerit on tuotava kansalliseen lainsäädäntöön, mikäli kansallisen lainsäädännön ja yhteisön lainsäädännön välillä on ristiriitaa, on noudatettava yhteisön lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. VPD liitteinen (Blue Print) edellyttää ekologisen jatkumon avaamista ja ekologisen ympäristövirtaaman määrittämistä ja määräämistä.

Kalatalousvelvoitteita ei voida säätää ilman, niiden sisältö saatetaan vastaamaan EU:n vesipuitedirektiivin kirjainta ja henkeä. Kalatalousvelvoitteissa on huomioitava tarve joen monimuotoisuuden elvyttämiseksi. Vesipuitedirektiivin keskeisin viesti kansalliselle lainlaatijalle, viranomaiselle, tuomioistuimille ja tietysti Suomen kansalaisille on, että vesistöjen tilaa ei saa heikentää. Ja jos vesistön tila on heikentynyt, niin vesistön tilaa on parannettava. Se on saatettava hyvään tilaan. EU:n vesipuitedirektiivi on myös suomalaisia viranomaisia ja tuomioistuinta sitovaa lainsäädäntöä. VPD edellyttää, että vesistöt on saatettava hyvään tilaan vuoteen 2027 mennessä.

⁷ EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2000/60/EY, yhteisön vesipolitiikan puitteista, 23. 10. 2000. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0010.02/DOC_1&format=PDF

4.2 Muu sääntely ja ennakkoratkaisut

Kalastuslaki

Päätös pohjautuu kalastuslakiin, jonka *tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojelu.* (alleiviivaus tässä)

Vesilaki

Vesilain (587/2011) 3 luvun 14 §:n mukaan: *Jos vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakannoille tai kalastukselle vahinkoa, hankkeesta vastaava on velvoitettava ryhtymään toimenpiteisiin vahinkojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi (kalatalousvelvoite) taikka määrättävä maksamaan tällaisten toimenpiteiden kohtuullisia kustannuksia vastaava maksu kalatalousviranomaiselle (kalatalousmaksu).*

Kalatalousvelvoite voi olla kalatie, kalataloudellinen kunnostustoimenpide, istutus tai muu kalataloudellinen hoitotoimenpide taikka näiden yhdistelmä. Kalatalousvelvoitteeseen voidaan tarvittaessa sisällyttää toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

Ennakkoratkaisut

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on katsottu, että jäsenvaltiolla on velvollisuus evätä hanke, joka voi johtaa pintavesimuodostuman tilan heikkenemiseen tai vaarantaa hyvän tilan saavuttamisen (asia C-461/13, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland e.V. vastaan Saksan valtio, ns. Weser-tuomio).

Valittajien näkemyksen mukaan **korkein hallinto-oikeus** on ottanut erityisesti ratkaisuissaan KHO:2023:993 ja KHO:2019:172 asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisesti kantaa.

PSAVI:n oma toteamus

”Vaellusyhteyden avaamista Kemijoen poikastuotantoalueille ja sieltä edelleen takaisin mereen puoltavat myös kansalliset ja kansainväliset säädökset kuten vesipuidedirektiivi, meristrategiadirektiivi, biodiversiteettistrategia, vesienkunnostusstrategia, kansallinen kalatiestrategia, lohi- ja meritaimenstrategia ja kalastuslaki (379/2015) sekä erilaiset asetukset, kuten asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen

voimaansaattamisesta ja valtioneuvoston asetus kalastuksesta 1360/2015. Kyseiset säädökset ja strategiat ohjaavat Suomea huolehtimaan uhanalaisten vaelluskalalajien säilymisestä ja luontaisen lisääntymiskierron edistämisestä.”⁸

4.3 Keskeisiä käsitteitä

Ekologinen jatkumo

Ekologisen jatkumon saavuttamisella varmistetaan, että vesiekosysteemille tyypillisen lajiston elinympäristöt ovat yhteydessä toisiinsa. Jatkumo ulottuu meren syönnösalueilta latvavesien lisääntymisalueelle, ankeriaan kohdalla päinvastoin.

Korkein hallinto-oikeus määrittelee ekologisen jatkumon, ”jolla tarkoitetaan muun muassa organismien liikkeitä vesiekosysteemissä ja jolla varmistetaan, että pintavesityypille ominaisten vedessä elävien lajien elinympäristöt ovat ajallisesti ja paikallisesti yhteydessä toisiinsa, jotta lajit voivat toteuttaa elinkiertonsa itseään ylläpitävinä kantoina”. (KHO:2023:993)⁹

Ekologinen ympäristövirtaama

”Ympäristövirtaama on se virtaama, jonka virtaveden ekosysteemi tarvitsee menestyäkseen. Kun säännöstellyn joen virtaama säädetään ympäristövirtaaman mukaiseksi, on mahdollista saavuttaa joen hyvä ekologinen tila. Ympäristövirtaama määritetään määrällisesti, laadullisesti ja ajallisesti riittäväksi kullekin virtavedelle erikseen.” (<https://www.vesi.fi/sanasto/ymparistovirtaama/>)

Kyseessä on yhtäältä kalatien läpi tuleva virtaama, mutta myös virtaama, joka padon kohdalla tulee kalatien ulkopuolelta. Kyseessä on myös virtaama, joka joesta purkautuu merelle jatkuen edelleen hajujälkenä meressä kohti syönnösalueita.

Kalatie

Kalatiellä tarkoitetaan kalojen kulkemiseksi toteutettua yhteyttä voimalaitoksen ohi, joka toteuttaa parhaan toteutettavissa olevan ekologisen jatkumon, ”jolla tarkoitetaan muun muassa organismien liikkeitä vesiekosysteemissä ja jolla varmistetaan, että pintavesityypille ominaisten vedessä elävien lajien elinympäristöt ovat ajallisesti ja paikallisesti yhteydessä toisiinsa, jotta lajit voivat toteuttaa elinkiertonsa itseään ylläpitävinä kantoina”. (KHO:2023:993)¹⁰

⁸ PSAVI:n päätös, S.866.

⁹ KHO:2023:993, 113. <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/muitapaatoksia/1679929985266.html>

¹⁰ ibi

5 **PSAVI on oikeassa todetessaan kalatalousvelvoitteiden muutostapeen olevan välttämätöntä olosuhteiden muuttuttua olennaisesti**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut (jäljempänä hakija) on 23.3.2017 aluehallintovirastossa vireille panemassaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa pyytänyt PVO-Vesivoima Oy:n (jäljempänä myös luvanhaltija, toiminnanharjoittaja tai haitanaiheuttaja) Kemijoen Isohaaran ja Kemijoki Oy:n (jäljempänä myös luvanhaltija, toiminnanharjoittaja tai haitanaiheuttaja) Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamista. Hakemuksen lähtökohtana on vesilain 3 luvun 22 §:n tarkoittama olosuhteiden olennainen muutos.

PSAVI toteaa päätöksessään olosuhteiden muuttuneen olennaisesti koko Kemijoen osalta ja perustelee kantansa huolellisesti. Valittaja yhtyy tähän, olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet koko Kemijoen osalla.

PSAVI toteaa päätöksessään, että olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta, **kalatalousvelvoitteet on avattava** – ”Asiassa saatujen selvitysten perusteella aluehallintovirasto arvioi, että Kemijoelle määrätyn kalatalousvelvoitteen tarkistamista on pidettävä yleisen edun kannalta tarpeellisena”.¹¹ Valittaja on samaa mieltä, kalatalousvelvoitteita on muutettava.

Kemijoen koko pääuoman (Ala-Kemijoen, Keski-Kemijoen ja Raudanjoen alaosa) **kalatalousvelvoitteita on haettu muutettavaksi todeten**, että ”muuttaminen on välttämätöntä menetetyin vaelluspoikastuotannon korvaamiseksi, luontaisen lisääntymisen palauttamiseksi osaksi kannan hoitoa sekä perinnöllisen monimuotoisuuden ja kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi.” Valittajan näkemyksen mukaan tähän näkemykseen yhtyy myös Korkein hallinto-oikeus päätöksessään KHO:2019:993 todeten, että vaelluskalakantojen elvyttämistä koskevia toimenpiteitä on pidettävä mainituissa vesimuodostumissa (Ala-Kemijoen, Keski-Kemijoen ja Raudanjoen alaosa) perusteltuina.¹²

PSAVI muuttaa Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten voimassaolevia kalatalousvelvoitetta. PSAVI on päätöksessään tavoitellut, että Kemijoen kalatalousvelvoitteen uudelleen arviointi ja muuttaminen tässä päätöksessä määrättyllä tavalla mahdollistaisi ”*lohen ja meritaimenen luontaiseen poikastuotantoon perustuvan elinkierron palauttamisen ja ainakin osittain itseään*

¹¹ PSAVIN päätös, S.861.

¹² KHO:2023:993, kohta 113.

ylläpitävien kantojen syntymisen, edistää vaelluskalakantojen elinvoimaisuutta ja uusiutumiskykyä” ja olisi siten ”yleisen edun mukainen toimenpide myös kestävän kalastuksen järjestämisen näkökulmasta.”¹³

¹³ PSAVI:n päätös, S.862.

6 PSAVI rajoittaa päätöksen käsittelyä hakemussidonnaisuudella virheellisesti

Valittaja vaatii, että **hakemussidonnaisuutta sovelletaan siten**, että hakemussidonnaisuuden piiriin on kuulunut kysymys siitä, onko olosuhteet Kemijoella muuttuneet niin olennaisesti, että aiemmin määrätty kalatalousvelvoitteet on tullut avata muutosta varten. Valittaja toteaa, että tämä asia on ratkaistu sitä tyydyttävällä tavalla, eikä sillä ole sen osalta vaatimuksia.

Valittaja vaatii, että **kalatalousvelvoitteiden sisällön osalta hakemussidonnaisuutta ei tule soveltaa** PSAVI:n esittämällä päätöksentekoa rajaavalla tavalla, vaan kalatalousvelvoitteiden sisältö määrätään hakijan osaamista asiantuntijaviranomaisena kunnioittaen ja sen hakemaa minimitasona pitäen, mutta kalatalousvelvoitteiden sisältö määrätään kuitenkin lain vaatimukset täyttäen. Myöskään kuulemisissa esille tulleita ei pidä sulkea ulos kalatalousvelvoitteiden sisällöstä päätettäessä. Valittajan näkemyksen mukaan PSAVI on menetellyt virheellisesti rajoittaessaan päätöksenteon käsittelyä siten, että se ”käsittelee hakemuksen hakijana olevan kalatalousviranomaisen hakemuksessa ja sen täydennyksissä esittämien vaatimusten mukaisesti”.¹⁴

Valittajat katsovat PSAVI:n ylittäneen toimivaltansa rajatessaan toimivaltaansa siten, että on ottanut kalatalousvelvoitteiden sisällön määrittelemisen tehtäväkseen siten, että sen toimivaltaa rajoittaa hakijan hakemus. Kalatalousvelvoitteiden sisältö on säädettävä huomioimaan kaikki lain vaatimukset, korvaamaan aiheutettu vahinko täysimääräisesti sekä olemaan tarkkuudeltaan täytäntöönpantavissa.

Valittajat katsovat, että hakijan vireille panema hakemus, jota on käsitelty vuodesta 2017 alkaen olisi ollut hyvin toisenlainen, mikäli se olisi tullut vireille nyt. Sen laatumiseen ja tukemiseen tulisi osallistua myös Lapin ELY -keskuksen Y -vastuualue. Lain vaatimukset ympäristönäkökulmasta olisi välttämätöntä ottaa vahvemmin huomioon, olisi toki tullut ottaa jo vuonna 2017.

Hakemuksessa on puutteita suhteessa yhteisön lainsäädäntöön. PSAVI olisi tullut huomioida nuo puutteet ja määrätä enemmän kuin hakemuksessa on haettu. Tätä on kuulemisvaiheessa esille tuotu. PSAVI:n päätöksessä on ristiriitaisuuksia myös suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön - PSAVI on myös päättänyt asioista, jotka ovat ristiriidassa Kalastuslain (379/2015) tavoitteiden kanssa, joista määrätään jo lain 1 §:ssä. Valittajat pyytävät hallinto-oikeutta korjaamaan PSAVI:n päätöksen lain, oikeuden ja biodiversiteetin vastaisuudet ja puutteellisuudet.

¹⁴ PSAVI:n päätös, S.816.

7 Aluehallintoviraston lupamääräykset eivät täytä riittävän täsmällisyyden kriteeriä

Valittaja vaatii, että PSAVI:n päätöstä kalatalousvelvoitteiden sisällön osalta muutetaan tarkentaen lupamääräyksiä tässä valituksessa esitetyillä tavoilla ja tavoitteilla.

Valittajien näkemyksen mukaan PSAVI:n päätös ei ole täytäntöönpanokelpoinen ja on lain ja hyvän hallintotavan vastainen siltä osin, kun PSAVI hylkäsi kalatalousviranomaisen vaatimuksen kalateiden selkeistä ja mitattavista toimivuuskriteereistä ja asetti (määräys 1.) niiden sijaan yleisluontoisia tai epäselviä kriteereitä.

”...selvitettävä kunkin voimalaitoksen ympäristön olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman tehokkaan kalankulun järjestäminen... Rakenne on suunniteltava siten, että ne ovat parhaan käytettävissä olevan tekniikan mukaisia ja niissä voidaan soveltaa parhaita kalankulun mahdollistavia käytäntöjä.”

Epäselvästi asetettujen kalatalousvelvoitteiden velvoittavuudesta ja kalatalousviranomaisen sekä aluehallintoviraston välisestä toimivallan jaosta ratkaistiin KHO:2019:172¹⁵. Tapauksessa arvioitiin asetetun kalatalousvelvoitteen lupamääräyksien sisältöjen täsmällisyyttä ja niiden sitovuutta. KHO totesi, että määräyksen jäädessä siten avoimeksi, että sen muotoilua ei voida pitää riittävän täsmällisenä, se oli kumottava. Näin ollen on perusteltua kiinnittää erityistä huomiota PSAVI:n lupamääräysten muotoilun täsmällisyyteen ja tavoitteisiin myös tämän kalatalousvelvoitteen kohdalla. Sanallisten luonnehdintojen ja toiminnallisuuden tehokkuuskriteerien välinen ero on suuri, sillä se määrittää kalateiden suunnitteluprosessia ja sillä on siten vaikutusta kalatalousvelvoitteen tavoitteen saavuttamisen kannalta.

Lisäksi esitämme, että määräyksessä 1. mainittu kriteeri “paras käytettävissä oleva tekniikka” on monella tavalla ongelmallinen ja epäselvä. Kalojen vaellusyhteyksien palauttamista koskevaa BAT-kriteeristöä, käytänteitä tai tehokkuuskriteerejä ei ole olemassa. Tämä on ongelma sekä luvanhaltijan että toiminnan tehokkuutta valvovan viranomaisen kannalta. Toisekseen, paras käytettävissä oleva tekniikka (BAT) on määritelty Ympäristönsuojelulain (527/2014) 5 §:ssä siten, että kustannustason arviointi kuuluu siihen:

“tekniikka on teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoista silloin, kun se on saatavissa käyttöön yleisesti ja sitä voidaan soveltaa asianomaisella toiminnan alalla kohtuullisin kustannuksin..”

¹⁵ KHO:2019:172. <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1584105556736.html>

Kalatalousvelvoitteen kustannustaso määritellään Vesilain mukaisessa kalatalousvelvoitteen asettamisessa tai muuttamisessa, eikä lupamääräysten kriteereihin tulisi asettaa sellaisia ehtoja, jotka tuovat epäselvyyttä kustannustasoon. Nyt jäisi epäselvyyttä siitä, tulisiko kustannustason kohtuullisuus uudelleen arvioitavaksi kalateiden suunnitteluvaiheessa. Ympäristönsuojelulaissa käytettyjen käsitteiden käyttäminen kalatalousvelvoitteen määrittämisessä on ongelmallista.

8 PSAVI:n päätöksen tulee korvata yleiselle kalatalousedulle aiheutettu vahinko täysimääräisesti kaikki vaelluskalalajit huomioiden

Valittajat vaativat, että kaikkien Kemijoen alkuperäisten vaelluskalalajien, **merilohen, taimenen, siian, ankeriaan ja nahkiaisen** menettämisen vahinko yleiselle kalatalousedulle määrätään ensisijaisesti korvattavaksi kalastuslaissa mainitun luonnollisen elinkierron palauttamisella. On siis määrättävä toteutettavaksi sellaiset vaellusyhteyksratkaisut, jotka täyttävät kaikkien edellä mainittujen vaelluskalalajien vaellusedellytykset. Tämä tarkoittanee useamman ohitusmahdollisuuden toteuttamista kullakin padolla. Kaikkien mainittujen vahinkoa kärsineiden vaelluskalalajien olemassaolo lajina on vaarantanut.

Valittajat vaativat, että PSAVI:n käyttämää sanamuotoa tarkennetaan täytäntöönpanokelpoisuuden toteuttamiseksi – on puhuttava vaelluskalojen luonnollisen lisääntymisen ansiosta itseään ylläpitävien kantojen palauttamiseen tähtäävistä toimista ja sitä tukevista toimista. On siis tehtävä selväksi, että vaaditaan toimia, jotka tähtäävät annetussa määräajassa vaelluskalakantojen itseään ylläpitävien ja luonnollisesti lisääntyvien kantojen palauttamiseen Kemijokeen.

Päätöksen nykyinen muotoilu jättää PSAVI:n tarkoituksen epäselväksi ja mahdollistaa tulkinnan yleisen kalatalousedun vastaisesti alennetuista tavoitteista. Tätä tarkennusta vaatii haitanaiheuttajien jo pitkään esiintynyt viestintä heidän vapaaehtoisista ja yleisen kalatalousedun kannalta aivan riittämättömien toimien tähtäävän ”vaelluskalojen osittain itseään ylläpitävien kantojen elvyttämiseen”. On siis todettava, että luvanhaltijoilla on jo nyt väärä käsitys ilmaisun ”itseään ainakin osittain ylläpitävän kannan” merkityksestä.

PSAVI lähtee päätöksessään Vesilain (587/2011) 19 luvun 10 §:n toisen momentin mukaisesta kirjauksesta ”*Tarkistamisen edellytyksenä on, että sitä on pidettävä yleisen tai tärkeän yksityisen edun kannalta tarpeellisena.*” PSAVI toteaa, että nyt kyseessä olevassa asiassa saatujen selvitysten perusteella se arvioi, että Kemijoelle määrätyn kalatalousvelvoitteen tarkistamista on pidettävä yleisen edun kannalta tarpeellisena.

Yleisenä etuna PSAVI:n näkemyksen mukaan asiassa on otettava huomioon yleinen kalatalousetu ja etenkin mahdollisuus itseään ainakin osittain (alleviivaus tässä) ylläpitävien vaelluskalakantojen palauttamiseen Kemijoen vesistöön, vaelluskalakantojen olemassaolon turvaaminen ja geneettisen monimuotoisuuden suojeleminen.

Vuodesta 1980 voimassa olleen Kemijoen kalatalousvelvoitteen aikana vaelluskalakantojen tila on heikentynyt ja geneettinen monimuotoisuus kärsinyt. Erityisesti vaarantuneeksi luokitellun Itämerellä syönnöstävän eri jokien

merilohikantojen sekä äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltujen meritaimenen ja vaellussiian kantojen tila on huolestuttava. Myös nahkiaisien kannat ovat heikentyneet ja ankerias on uhanalainen. Siika on jätetty myös PSAVI:n nyt kyseessä olevassa päätöksessä täysin istutusten varaan, samoin on toimittu nahkiaisien osalla, vaikka tilastot osoittavat, että nahkiaisien nykyinen istusvelvoite on useiden vuosien ajan jäänyt toteuttamatta. Ankeriasta PSAVI ei ole huomionnut ollenkaan. Tilanne on kestämaton.

”Kalastuksella on aina ollut tärkeä merkitys Ounasjokivarren asukkaille. Lohi, siika ja meritaimen ovat olleet kalaston arvokkain osa. Ne ovat nousseet Ounasjärveen saakka”, kertoo Vesihallitus selvityksessään vuodelta 1984.¹⁶ *”Vaellussiian levinneisyysalueen kerrotaan ulottuneen varmimmin Taivalkoskelle saakka (20km merestä), ja enimmillään 100 km etäisyydelle (Lind 1978a). On myös esitetty, että siikaa olisi noussut merestä paljon ylemmäskin Kemijoen ja Ounasjoen (Seppovaara 1972). RKTL:n (1978b ja 1978c) lausuntojen mukaan siikojen nousu selvästi Taivalkosken yläpuolelle, jopa Kemijoen läpi Kemijoen, Luiron ja Kitiseen, mutta suurin osa sijoista pysähtyi kutemaan Perämeren ja Rovaniemen välille, jossa oli myös sopivia pyyntipaikkoja”,* kerrotaan RKTL:n raportissa vuodelta 2014.¹⁷ Siian nousukykyä ja lisääntymiskäyttäytymistä vahvistavat tiedot Tornionjoelta, Kokemäen Oulujoelta. Tornionjoella siika kykenee nousemaan kaikkien koskien (mm. Kattilakoski, Kukkolankoski ja Matkakoski) yli aina Turtolaan saakka. Paamajoesta on ikiaikaisesti kalastettu vaellussiikaa.¹⁸ Kokemäenjoella siika on kirjallisuuden mukaan noussut mereltä jopa 135 km ylävirtaan.¹⁹ Luonnollisesti lisääntyvien kantojen elvyttämisen puolesta puhuu, myös että Oulun Merikoskella Alakanavassa, Toivoniemen ja Tukisaaren välisellä virtaosuudella, jossa on otollinen rakennettu sorainen pohjamateriaali, villi siikakanta kykenee tuottamaan yli 2 miljoonaa poikasta / vuosi lyhyellä otoksella tarkasteltuna. Tämä on rakennettujen jokien parhaimmistoa koko Perämerenosalla.²⁰

Siian merkityksellisyttä vaelluskalana lisää sen luontainen rooli alasvaeltavien smolttien suojakalaparvina. Asiaa on selvitetty Oulun yliopiston alaisuudessa A. Laineen ja J. Viitalan toimesta, kalatalouspäällikkö Olli Tuunaisen luvittamana. Alasvaellusseuranta toteutettiin viistokaikuluotaimella ja

¹⁶ Vesihallitus. Tiedotus 245. Ounasjoen suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet – Ounasjoen luonnontaloudellinen kehittäminen, osaselvitys. Helsinki 1984. S.16

¹⁷ Maare Marttila, Panu Orell, Jaakko Erkinaro, Atso Romakkaniemi, Ari Huusko, Erkki Jokikokko, Teppo Vehanen, Jorma Piironen, Alpo Huhmarniemi, Tapio Sutela, Ari Saura ja Aki Mäki-Petäys, 2014.

Rakennettujen jokien kalataloudelle aiheutuneet vahingot ja kalatalousvelvoitteet.S. 22. RKTL:n työraportteja 6/2014 .

¹⁸ Julkaisematon lähde. Sirkkala Jouko / Sänkki Jukka kertovat ja lähteeksi mainitsevat kalastuskunnan edesmenneen puheenjohtajan Väinö Matin.

¹⁹ Puhelinkeskustelu Suutari-Jääskö Mika / Veneranta Lari, siikatutkija, LUKE.

²⁰ ibid.

vedenalaisella kameralla. Seurannassa tehtiin havaintoja erikokoisista alasvaeltavista kalaparvista. Suurimmillaan kalaparvet olivat valtavia - parven leveyden ollessa 30 – 40 m ja parven pituuden jopa 80 metriä. Parvissa oli siis kymmeniätuhansia, jopa satojatuhansia yksilöitä, jotka laskeutuivat pyrstö edellä voimalaitoksen lävitse Perämeren merialueelle. Selvityksessä kalat varmistuivat 12-15 cm mittaisiksi sioiksi. Parven läpäistyä turbiinin kuolleita kaloja ei voimalaitoksen alapuolelta havaittu. Tällöin syntyi havainto poikasten selviämisestä voimalaitospadon alapuolelle.²¹

Ounasjoesta kerrotaan saadun ankeriaita sodan jälkeen 1950 -luvun lopulle saakka, mm. Lohinivasta.²²Vallitunsaaren kalatiessä on havaittu ankerias.²³

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ”erityistä huomiota onkin kiinnitettävä vaelluskalakantojen perinnöllisen monimuotoisuuden suojelemiseen ja turvaamiseen sekä luontaisen elinkierron palauttamiseen”.²⁴ Tämä PSAVI:n oma perustelu laitettava toimeen.

Valittajat huomauttavat, että nykytietämyksen mukaan vain luonnollisen lisääntymisen käynnistämiseen ja tukemiseen tarkoitettu istutustoiminta on ekologisesti hyväksyttävää, sillä laituskantojen istuttaminen edistää lajin sisäistä geneettistä homogenisaatiota. Tästä syystä on ymmärrettävä, että luonnollisesti lisääntyvien ja itseään ylläpitävien vaelluskalakantojen palauttaminen on ainoa vastuullinen tapa korvata Kemijoen patoamisella yleiselle kalataloudelle aiheutettu vahinko. Siian istutustoiminta suualueelle ja nahkiaisien pelkkä yliiirto eivät voi olla pysyviä ratkaisuja.

Paras käytettävissä oleva kalateiden tekniikka mahdollistaa kalateiden toiminnan kaikille mainituille lajeille. Siian on todettu nousevan huonosti teknisistä kalateistä, mutta siika käyttää mm. Hirvensalmen Kissakosken ja Eurajoen Pappilankosken luonnonmukaisia kalateitä, jotka ovat keskikaltevuudeltaan noin 3 %. Kissakosken kalatietä käyttää myös ankerias. Pappilankosken kalatie alkoi toimia siialle, kun muutama kynnyksen loivennettiin, minkä jälkeen yläjuoksulla alkoi esiintyä siian poikastuotantoa. Pappilankosken kalatiessä on näköhavaintoja myös nahkiaisesta.

Pappilankosken kalatien kunnostus siialle osoittaa, että luonnonmukainenkin kalatie voi muodostaa nousuesteen vaatimuksiltaan herkälle lajille kuten siialle.

²¹ Viitala Jukka, Laine Anne, 1999. Kala- ja riistalallinnon julkaisun: Nro 39 : *Vaelluskalojen elvyttämismahdollisuudet Kemijoessa*. ISBN 951-53-2017-8, ISSN 1236-7222. <https://mmm.fi/julkaisut/kala-ja-riistahallinnon-julkaisuja>; Puhelinkeskustelu Tuunanen/Viitala, 1999.

²² Suullinen tieto jokivarresta. Mika Suutari-Jääskön tekemä haastattelu 2024 (J.M.Maa)

²³ Viitala Jukka ja Vinni Harry, 2017. Silminäkijähavainto. (Varmistettu 2.9.2024 / Viitala Jukka).

²⁴ PSAVI:n päätös, S.862

Luonnonmukainen kalatie on kuitenkin helposti korjattavissa, koska luonnonkiviä voidaan siirtää. Jos luonnonmukaiseen kalatiehen tehdään teknisiä rakenteita, kuten rakokalatieosuuksia, on suuri mahdollisuus, että yksi kohta uomassa, esimerkiksi heti alapää muodostaa nousuesteen ja pilaa siten pysyvästi koko muun uoman merkityksen kaikkien vesistöissä liikkuvien lajien nousureittinä.

Tekniset rakenteet voivat muodostua esteeksi koko luonnonmukaisen kalatien tai ohitusuoman toiminnalle ekologisen jatkumon toteuttamisessa. Samalla voidaan "vallata" paikka paremmalle ratkaisulle tulevaisuudessa. Esimerkiksi Taivalkosken voimalaan suunniteltu ns. kalauoma on esitetty pidettäväksi talvella suljettuna huolimatta siihen suunnitelluista luonnonmukaisesta osuudesta. Perusteena on esitetty teknisten rakenteiden jäätyminen.

Luonnonmukaisissa kalateissa ja ohitusuomissa voidaan käyttää maasto-olosuhteiden vaatimia teknisiä apurakenteita, jos uoman linjaus ja ylä- ja alapään sijainti sitä edellyttävät. Ahtaissa paikoissa ja jyrkissä rinteissä voidaan käyttää tukimuureja ja tarvittaessa ohitusuoman ylä- tai alapää voidaan pengertää vesialueelle. Uomien riittävällä loivuudella ja verhoilumateriaaleilla on pyrittävä luomaan myös heikosti uiville lajeille sopivat virrannopeudet.

On tärkeää, että nyt määrättävät kalatalousveloitteet ohjaavat sekä suunnittelua, toteuttamista, käyttöä ja lopputulosta niin, että tavoiteltu eli vaelluskalojen luonnonkierto voi toteutua.

Lähteitä:

Raunio J. ja Muuri L. 2017. Kissakosken kalatieseuraus vuonna 2017. Kymijoen vesi- ja ympäristö ry:n tutkimusraportteja 375/2017

[Kissakoski-2017.pdf \(kyvy.fi\)](#)

Hynninen M. ja Vatanen S. 2022. Eurajoen Pappilankosken kalatieseuraus vuonna 2022. Pyhäjärvi-instituutti. Kala- ja vesijulkaisuja nro 364.

[Eurajoen Pappilankosken kalatieseuraus vuonna 2022 - Pyhäjärvi-instituutti \(pyhajarvi-instituutti.fi\)](#)

9 Valittajien vaatimukset päätöksen muuttamisesta

9.1 Olosuhteet ovat muuttuneet koko Kemijoen osalla, kalatalousvelvoitteita on muutettava koko Kemijoen osalla

Valittajat vaativat, että hallinto-oikeus muuttaa PSAVI:n päätöstä siten että kalatalousvelvoitteita muutetaan myös Vanntauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten osalta. Kalatalousvelvoitteen myötä voimalaitosten luvanhaltijan **velvoitteena on hakea rakentamislupa 3 vuoden kuluessa ja toteuttaa kalatiet 5 vuoden kuluessa** tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

PSAVI toteaa päätöksessään **olosuhteiden muuttuneen** olennaisesti koko Kemijoen osalta ja perustelee kantansa huolellisesti. Edelleen PSAVI toteaa päätöksessään, että olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta, **kalatalousvelvoitteet on avattava** – ”Asiassa saatujen selvitysten perusteella aluehallintovirasto arvioi, että Kemijoelle määrätyn kalatalousvelvoitteen tarkistamista on pidettävä yleisen edun kannalta tarpeellisena”.²⁵

Valittajien näkemyksen mukaan on huomioitava vesienhoidon suunnitelmat ja toimenpideohjelmat, joissa Keski-Kemijoen vesimuodostuma on luokiteltu tilatavoitetta heikompaan luokkaan. KHO:2023:993 käsitteli luokituksen lainmukaisuutta ja totesi sen olevan lainmukainen. Päätöksestä selviää luokituksessa käytettyjä kriteerejä, joista yksi ekologista potentiaalia arvioiva sisältää ajatuksen, että padotun jokijakson tilaluokitusta heikentää yläpuolisten vesistöjen runsaat tai ennallistettavat kutu- ja pienpoikasalueet. Vaellusyhteyden avaaminen Ylä-Kemijoen vesimuodostumaan asti olisi siten tilaluokitusta parantava toimenpide. Valittajien näkemyksen mukaan PSAVI:n päätös jättää ylemmän osan voimalaitosten velvoitteet muutettavaksi myöhemmässä vaiheessa on virheellinen.

Valittajat toteavat, että kun olosuhteet koko Kemijoella todetaan vesilain 3 luvun 22 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen tarkoittamalla tavalla muuttuneeksi niin olennaisesti, että kalatalousvelvoitteita on sen perusteella muutettava, niin muutoksen on koskettava koko Kemijokea.

Valittajien näkemyksen mukaan PSAVI:n olisi tullut päätöksessään määrätä toteutettavaksi Keski-Kemijoen vesimuodostuman tilaluokkaa parantavia toimia. Voimassa olevassa Kemijoen vesihoitosuunnitelmassa kaudelle 2022-2027 Keski-Kemijoen vesimuodostuman ekologinen tila suhteessa parhaaseen saavutettavissa olevaan tilaan on luokiteltu olemaan hyvää huonommassa eli **tyydyttävässä** ekologisessa potentiaalissa.²⁶ Voimakkaasti muutetun vesimuodostuman lakiin

²⁵ PSAVI:n päätös, S.861.

²⁶ Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027: Osa 1. Vesienhoitoaluekohtaiset tiedot.

perustuva tavoite on **hyvä** ekologinen potentiaali. Keski-Kemijoen nykyinen tila ei siten täytä lain vaatimaa tasoa. Vaelluskalojen puuttuminen on merkittävä syy hyvää huonommalle tilalle. Kalatalousviranomaisen oli hakenut velvoitemuutosta koskemaan myös Keski-Kemijoen vesimuodostumaa. Nyt kun PSAVI käsitteli Kemijoen kalatalousvelvoitteita ja totesi perustellun tarpeen muuttaa niitä, kuten edellä on todettu, niin olisi PSAVI:n tullut muotoilla päätöksensä niin, että myös VPD:n vaatimus hyvän ekologisen potentiaalin saavuttamisesta yleisen kalatalousedun korjaamisen ohella olisi tullut mahdolliseksi myös Keski-Kemijoen vesimuodostuman osalla.

Perustuslain 2.3 §:n mukaan: ”Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.” Kyseessä olevassa tapauksessa PSAVI:n olisi tullut soveltaa vesilain 3 luvun 22.1 §:ssä mainittua olosuhteiden olennaista muutosta välittömästi myös Rovaniemen yläpuolisen vesistöalueen osalta PSAVI:n todettua, että ko. säännöksen mukaiset ehdot täyttyvät. PSAVI on näin ollen ylittänyt toimivaltansa jättämällä Rovaniemen yläpuolisen Kemijoen eli Keski-Kemijoen vesimuodostuman (Keski-Kemijoen ja Raudanjoen alaosa) veloitteen ulkopuolelle.

9.2 Kalateiden on toimittava tehokkaasti ja niiden on toteutettava ekologinen jatkumo, vain siten ne voivat korvata aiheutettua vahinkoa

Valittajat vaativat, että kalateiden²⁷ ominaisuuksien on vastattava luonnonmukaisia ohitusuomia vähintään yhden ratkaisun osalla kunkin padon ohittamisessa. Kalateiden on toimittava tehokkaasti ja niiden on toteutettava ekologinen jatkumo. PSAVI:n päätöstä muutettavaksi määräyksen 1. osalta kuulumaan seuraavasti:

- a. Luvanhaltijoiden on selvitettävä ja toteutettava kustannuksellaan kunkin voimalaitoksen ja ympäristön olosuhteet huomioon ottaen tehokkain kalankulun järjestäminen Kemijoen **Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan** sekä Raudanjoen **Permantokosken** voimalaitosten patojen ohi ja suunniteltava kyseisten selvitysten perusteella voimalaitosten patojen ohi pääsyn mahdollistavat vaellusyhteydet sekä smolttien ja kuteneiden yksilöiden alasvaelluksen mereen mahdollistava vaellusyhteys ohjausmenetelmineen.
- b. Yllä mainitut selvitykset ja suunnitelmat on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle voimalaitoskohtaisina hakemusasioina Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan osalta **vuoden** ja Raudanjoen Permantokosken voimalaitoksen osalta **kahden vuoden** kuluttua tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.
- c. Kalatiet ovat parhaan tunnetun osaamisen mukaisia ja niissä sovelletaan parhaita kalankulun mahdollistavia käytäntöjä.
- d. Kalatiet on suunniteltava ja niitä sekä voimalaitoksia on käytettävä siten, että ne soveltuvat Kemijoen vaelluskalojen, **merilohen, meritaimenen, vaellussiian, nahkaisen ja ankeriaan**, ylös- ja alasvaellukseen.
- e. Kalatiet on pidettävä toiminnassa ympärivuoden ekologisen ympäristövirtaaman mahdollistamiseksi.

²⁷ Kalatiellä tarkoitetaan kalojen kulkemiseksi toteutettua yhteyttä voimalaitoksen ohi, joka toteuttaa parhaan toteutettavissa olevan ekologisen jatkumon, ”jolla tarkoitetaan muun muassa organismien liikkeitä vesiekosysteemissä ja jolla varmistetaan, että pintavesityypille ominaisten vedessä elävien lajien elinympäristöt ovat ajallisesti ja paikallisesti yhteydessä toisiinsa, jotta lajit voivat toteuttaa elinkiertonsa itseään ylläpitävinä kantoina”. KHO:2023:993

- f. Kalateitä ja voimalaitoksia on käytettävä niin, että niiden alapuolelle tulevista lohista vähintään 90 % nousee padon yläpuolelle ja vähintään 60% viiden toisiaan seuraavan padon osalta selviytyy tapahtuvassa vaelluksessa. Ylösnousutehokkuudessa huomioidaan kalatien mahdolliset kutuparit todellisiin kutupesähavaintoihin perustuen, jotta ne eivät heikennä kalatien laskennallista tehokkuuslukua. Toiminnallisuustavoitteet tulee saavuttaa 5 vuoden kuluessa siitä, kun kalateiden rakentaminen on aloitettu.
- g. Kalatiet on suunniteltava ja toteutettava siten, että mahdollistavat sellaiset kalamäärät, jotka ovat Kemijoen luonnollisesti lisääntyvien ja itseään ylläpitävien kantojen edellytyksenä (kymmenientuhansien kalojen vuosimääriin).
- h. Kalatiet on suunniteltava, toteutettava ja niitä sekä patoja on käytettävä siten, että kalateissä jo niiden ulkopuolella voidaan johtaa vettä riittävästi merilohen, meritaimenen ja muiden edellä mainittujen vaelluskalojen vaelluksen varmistamiseksi. Kunkin voimalaitospadon ohittamiseksi vaadittava virtaama on 5-10% ²⁸joen keskivirtaamasta (556m³/s), aina minimissään 20m³/s. On tavoiteltava vaikuttavuutta. Vaadittava virtaama voidaan jakaa kunkin padon osalla useammalle kalatielle, lisääntymisalueelle ja/tai vanhojen uomien vesityksiin tällöinkin kalatiekohtainen minimivirtaama on oltava riittävä kalojen vaellukselle. Kullekin kalatielle on mahdollistettava vähintään 25 m³/s lisähoukutusvirtaama, joka voidaan ottaa käyttöön, mikäli toiminnallinen tehokkuusluku uhkaa jäädä täyttymättä. Talvikaudella (1.11. – 31.3.) virtaamaa kalateissä voidaan pienentää erikseen määritelty ja määrätty ekologinen ympäristövirtaama huomioiden kuitenkin niin, että kalatien pohja ei koskaan jäädy pohjan eliöstön elinolosuhteet varmistaen.
- i. Kalatiet on suunniteltava, toteutettava ja niitä sekä patoja on käytettävä siten, että tulvajuoksutuksia voidaan hyödyntää niiden houkutusvirtaamana.
- j. Kalatiet on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne mahdollistavat uudelleen muotoilua tilanteissa, joissa toimivuus edellyttää sitä. Toimivuutta ja vaikuttavuutta on seurattava jatkuvasti ja lupaehdot on tarkistettava määräajoin vaikuttavuuden varmistamiseksi.
- k. Kalateiden on toteutettava ekologinen jatkumo ja niitä sekä patoja on voitava hyödyntää toteutettaessa ekologista ympäristövirtaamaa.

²⁸ Kts KHO (29.1.2013, dno. 1607/1/11). <https://www.ely-keskus.fi/documents/43307217/0/KHOPa-milo.pdf/1d30e335-f523-e758-9822-e9685cea52a3?t=1627633947830>

- I. Suunnittelussa on myös otettava huomioon, että luvanhaltijoiden tulee luovuttaa maksutta kalankulun mahdollistaviin rakenteisiin tarvittava vesi ja haitanaiheuttajan on vastattava kaikista muistakin kuluista, joita velvoitteen noudattaminen edellyttää.

Vesilain 3 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan kalatalousvelvoite voi olla kalatie, kalataloudellinen kunnostustoimenpide, istutus tai muu kalataloudellinen hoitotoimenpide taikka näiden yhdistelmä. Kalatalousvelvoitteeseen voidaan tarvittaessa sisällyttää toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu. Lain säätäjä ei ole tarkoittanut edellä mainittuja mahdollisia velvoitteita olemaan kalatalousedulle aiheutetun vahingon korvaavia elementtejä, vaan tuloksia. Näillä mainituilla keinoilla luodaan vahingonkorvaus. Valittajat korostavat, että kalatalousvelvoitteilla on luotava olosuhteet vaelluskalojen luonnollisen lisääntymisen käynnistymiselle ja ylläpysymiselle. Vasta tällä saavutetaan korvaus aiheutetulle vahingolle. Valittajat toteavat, että yleinen kalataloudellinen etu edellyttää vaelluskalojen luontaisen lisääntymisen ja itseään ylläpitävien kantojen palauttamista ja näitä tukevien toimien toteuttamista ja seuranta Kemijoella.

Aluehallintoviranomaisen pyynnöstä LUKE on antanut lausunnon, jonka tiivistys kuuluu seuraavasti: *”Luonnonvarakeskuksen mielestä Lapin ELY -keskuksen Kemijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuksella on vankka biologinen pohja. Lapin ELY -keskuksen esittämien velvoitteiden toteuttaminen siten, että niillä saavutetaan vaelluskalojen luonnonkierto ja varmistetaan niiden riittävä monimuotoisuus on erittäin vaativa ja pitkäkestoinen hanke ja vaatii huomattavaa biologista ja muunlaista erikoisosaamista.”*

Valittajat vaativat ekologisen jatkumon toteuttamista Kemijokeen ja tämän kirjaamista muuttanutta kalatalousvelvoitetta määrittelevään päätökseen.

Perusteena tälle vaatimukselle valittajat toteavat, että VPD:n vaatimus hyvän ekologisen potentiaalin toteutumisesta vaatii vaelluskalojen luontaisen lisääntymisen palauttamista Kemijokeen. Tämä puolestaan edellyttää Kemijoen ekologisten olosuhteiden muuttamista vaelluskaloille ja niitä kannattavalle ekosysteemille otolliseksi tarkoittaen ekologisen jatkumon toteuttamista.

Biologiset mahdollisuudet lohen palauttamiselle ovat erinomaiset, sillä Kemijoen läheisimpien jokien lohikannat ovat säilyneet, ja Kemijoen kanta on ollut niille epäilemättä läheisintä sukua. Näitä kantoja hyödyntäen luontaisen lisääntymisen palauttaminen Kemijokeen on toteutettavissa. Sama koskee myös muita vaelluskalalajeja.

PSAVI:n päätöksessä todetaan, että geneettisen lohikannan muodostumiseen liittyen Hakija toteaa, että paikallinen sopeutuminen alkaa jo ensimmäisestä luontaisesti syntyneestä sukupolvesta. Hakijan mukaan kannan geneettinen eriytyminen ei ole kalatalousvelvoitteen toteutumisen kannalta oleellista, vaan keskeistä on, että ”näin Itämeren lohen geneettinen monimuotoisuus vahvistuu ja elinvoimaisuutta ylläpidetään tehokkaammin kuin pelkästään istutuksiin perustuvalla lohikantojen hoidolla.

Valittajat kiinnittävät vielä huomiota siihen, että PSAVI on päätöksessään määrännyt haitanaiheuttajaa laatimaan kehityssuunnitelmia Kemijoen Isohaaran padossa oleviin kalateihin:

”Isohaaran voimalaitosluvan haltijan on lisäksi tehtävä selvitys ja suunnitelma mahdollisuudesta käyttää Isohaaran jo olemassa olevia kalateitä tässä määräyksessä 1 annettujen velvoitteiden täyttämiseen. Suunnitelmaan on tarvittaessa liitettävä kalateiden toiminnan tehostamista koskeva suunnitelma.”

Tämän on tarpeellista, sillä kyseisten kalateiden toiminta ja toimintaedellytykset mm. säännöstelykäytännöistä johtuen ovat täysin riittämättömät. Kyseiset kalatiet kuitenkin ovat toisen osapuolen omistuksessa, joka on niiden hallintaoikeuden vuokrannut lainvoimaisesti kolmannelle osapuolelle vuoteen 2032 saakka. Haitanaiheuttajalle määrätty velvoite suunnitella ja toteuttaa vaellusyhteys Isohaaran padolla on kyettävä toteuttamaan myös ilman mainittuja olemassa olevia kalateitä. Niitä voidaan käyttää velvoitteen toteutuksessa, vain jos niitä voidaan siinä käyttää. Kolmannelle tai neljännelle osapuolelle ei voida haitanaiheuttajan velvoitteita määrätä.

9.3 Ekologisen ympäristövirtaaman määrittäminen ja määrääminen on edellytys vaelluskalojen paluulle

Valittajat vaativat, että osana yleiselle kalatalousedulle aiheutetun vahingon korvaamisesta Kemijoella on määriteltävä ja määrättävä vaelluskalojen ja niiden luonnollisen elinkierron toteutumisen kannalta välttämättömän ekosysteemin palauttamiseksi **jatkuva ja riittävä ekologinen ympäristövirtaama**. Sillä tarkoitetaan, että virran on aina oltava olemassa ja heikoimmillaankin virtavesiluonnon ja -lajiston kannalta riittävä. Tulvavirtaamilla, jotka rakennetussa joessa aiheuttavat tarvetta ohijuoksuksiin, on erityinen merkityksensä vaelluksen houkutusvirtaamana jokisuulla ja tulvauomina käytettävissä vanhoissa luonnonuomissa. Virtausta ei saa muutella tai pysäyttää jokiluonnon elinolosuhteita häiritsevästi. Ekologinen ympäristövirtaama virtausmäärineen ja muine ominaisuuksineen tulee määritellä patokohtaisesti niiden lupiin. Tämä vaatimus koskee kaikilta osin ohitusuomien virtaamia ja kokonaisuudessaan Kemijoen rantojen välissä tapahtuvaa jokimittakaa-vaista virtaamaa sekä sitä virtaamaa, jonka Kemijoki luo Perämerelle ja Pohjanlahteen.

PSAVI päättyy olosuhteiden olannaisen muutoksen myötä siihen, että yleinen kalatalousetu edellyttää kalatalousvelvoitteiden muuttamista Kemijoella. pääuoman osalta (Ala-Kemijoen, Keski-Kemijoen ja Raudanjoen alaosa) todeten hakemuksessaan, että *”muuttaminen on välttämätöntä menetetyin vaelluspoikastuotannon korvaamiseksi, luontaisen lisääntymisen palauttamiseksi osaksi kannan hoitoa sekä perinnöllisen monimuotoisuuden ja kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi”*. Hakija on hakemuksessaan edellyttänyt, että luvanhaltijan on käytettävä patojaan kalateitään siten, että kalateiden toimintaedellytykset varmistetaan ja tehokas kalankulku taataan – Kalateitä ja voimalaitoksia on käytettävä niin, että va-dittu vaellustehokkuus ja ekologinen kestävyys saavutetaan.

Hakemuksessa on olosuhteen olennaiseksi muutokseksi katsottu myös muutuneet kansalliset ja kansainväliset velvoitteet ja strategiat. Muun muassa uusi kalastuslaki, Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivi 2000/60/EY ja sen toimeenpanemiseksi säädetty laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VHJL) 272/2011 edellyttävät, että rakennetuilla joilla huolehditaan vaelluskalojen palauttamiseen liittyvistä tavoitteista. Rakennetuilla joilla tämä edellyttää toimivaa kalan kulun esteiden poistoa ja kokonaisvaltaisia tukitoimenpiteitä. Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivi 2000/60/EY ja sen toimeenpanemiseksi säädetty laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VHJL) 272/2011 sisältävät velvoitteen parantaa vesistöjen ekologista tilaa. Hakija on huomauttanut, että EU:n komissio on kehottanut Suomea käymään läpi kaikki vesivoimaan liittyvät luvat ja muuttamaan niitä niin, että vesienhoidon tavoitteet voidaan saavuttaa. Komissio on esittänyt toimenpiteinä kalateitä, ympäristövirtaamia ja muita vesivoiman haittoja vähentäviä toimenpiteitä. Lisäksi komissio on kehottanut Suomea toimeenpanemaan ekologiset- tai ympäristövirtaamat voimakkaasti muutetuissa

vesistöissä. Voimassa olevassa Kemijoen vesistöalueen vesien- hoitosuunnitelmassa Kemijoen vesistö on arvioitu merkittäväksi vaelluskalavesistöksi, jossa tulee toteuttaa teknis-taloudellisesti toteuttamiskelpoiset toimenpideyhdistelmät, joilla voidaan saada aikaan vaelluskalojen kestävä, luontaisesti lisääntyvät kannat. Koska vaelluskaloilla ei ole pääsyä voimalaitosten yläpuolisille laajoille poikastuotanto- ja lisääntymisalueille, Ala-Kemijoki, Keski-Kemijoki sekä Raudanjoen alin osuus ovat nimetty voimakkaasti muutetuiksi ja niiden ekologinen tila suhteessa parhaaseen saavutettavissa olevaan tilaan on vuonna 2019 tehdyn arvion perusteella tyydyttävä.”²⁹

Vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä edistetään yhä useammin rakennettujen jokien säännöstelykäytäntöjä muuttamalla ja virtaamaa säätämällä. Tavoitteena on ympäristövirtaama eli sellainen virtaama, joka turvaa mahdollisimman hyvin kyseessä olevien jokiekosysteemien toiminnan ja biologisen monimuotoisuuden.³⁰

Katkokäytön on Isohaarassa empiirisesti havaittu heikentävän kalateiden toimivuutta ja aiheuttavan 1-4 tunnin välillä vaihtelevan viiveen kalojen nousussa kalatiehen turbiinivirran palattua ns. keskimääräiselle tasolle.³¹ Valittajat muistuttavat, että ekologiselle erittäin haitallinen ja virkistyskäytölle vaarallinen lyhytaikaisäännöstely on kiellettyä, jos sitä ei ole nimenomaisesti luvassa erikseen sallittu. Valittajien näkemyksen mukaan lyhytaikaisäännöstelyä ei ole Kemijoella erikseen sallittu yhdelläkään voimalaitoksella. **Valittajat vaativat**, että Kemijoen voimalaitoslupien tilanne lyhytaikaisäännöstelyn luvituksen osalta käydään tuomioistuimen johdolla huolellisesti läpi. Voimalaitoksia on käytettävä lupien edellyttämällä tavalla. Voimalaitosten lyhytaikaisäännöstelytilastot on tehtävä yleisön tarkastelemiseksi, liiketalousuuteen tässä yhteydessä vetomainen ei ole perusteltua.

Yleiselle kalatalousedulle aiheutetun vahingon korvaamisen edellytys on palauttaa itsensä ylläpitävien vaelluskalakantojen luonnollinen lisääntyminen. Aiheutetun haitan korvaamiseksi määrättyjen velvoitteiden on edellytettävä toimivan. Voimalaitosten säännöstelykäytännöt vaikuttavat kalateiden toimintaan. Jotta velvoitteet toteutuisivat, luvanhaltijaa on velvoitettava huomioimaan kalateiden toimivuus säännöstelykäytänteidensä toteutuksessa. Kalatalousvelvoitteiden määräämisen yhteydessä on määritettävä ja määrättävä ekologinen ympäristövirtaama.

²⁹ PSAVI päätös, S.833 – 834.

³⁰ SYKE, verkkojulkaisu, 3.10.2023. (luettu 31.8.2024) [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_julkaisu_millaisilla_alueilla_jokie\(66039\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_julkaisu_millaisilla_alueilla_jokie(66039))

³¹ Lohijokitiimi ry, 2021, Voimalaitosten katkokäytön ja Vallitunsaaren kalatiehen nousevien lohien ja taimenten määrän välisen yhteyden tilastollinen tarkastelu. https://www.lohijokitiimi.fi/wp-content/uploads/Tilastollinen_tarkastelu-Lohijokitiimi-Sanna.pptx

9.4 Vanhojen uomien kunnostus, hyödyntäminen nousureitteinä ja lisääntymisalueina sekä uudet lisääntymisalueet - habitaattien riittävä määrä on edellytys vaelluskalojen luontaisen elinkierron palauttamiselle

Valittajat vaativat, että luvan haltija on **velvoitettava lisäämään poikastuotanto-alueita patojen lähetyvillä ja laatimaan suunnitelmat** Ossauskosken, Petäjäsosken, Raudanjoen Permantokosken, Pirttikosken ja Seitakorvan voimalaitosten vanhojen uomien vesittämistä ja ennallistamisesta poikastuotantokäyttöön. Lisäksi on suunniteltava lisääntymisalueet Taivalkosken, Valajäskosken ja Vanttauskosken voimaloiden säännöstelypatojen yhteyteen. Isohaaran voimalaitoksen yhteydessä on kunnostettava Vähähaaran yläosa poikastuotantoon. Suunnitelmien tulee sisältää kyseessä olevan alueen mallinnus, joka osoittaa syntyvät lisääntymisalueet riittävine virtaamineen. Suunnitelmat on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle voimalaitoskohtaisina **hakemusasioina kahden vuoden kuluessa** tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Itseään ylläpitävän luontaisen lisääntymisen varmistamiseksi Kemijoen pääuomaan kunnostetaan poikastuotanto-alueita muuallekin mallinnukseen perustuen. Näistä suunnitelmat on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle **hakemusasioina neljän vuoden kuluessa** tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Ounasjoen ja Ylä-Kemijoen kunnostettujen ja jo käytettävissä olevien koskialueiden lisäksi Kemijoella on tällä hetkellä yli 300 hehtaaria koskialueita kuivillaan tai vähävetisinä, mikä on merkittävä osuus joen alkuperäisestä tuotantoalasta. Pääuoman koskissa on tapahtunut myös huomattava osa joen poikastuotannosta. Sen vuoksi on perusteltua, että kosket palautetaan kunnostamalla ja johtamalla niihin riittävä ympäristövirtaama. Kosket ovat myös merkittävä nousureitti, sillä tulvavirtaamat houkuttelevat kaloja runsaaseen vaellukseen kohti säännöstelypatoja, mikä on voitu todeta vuosittain mm. Ii- ja Oulujoella.

Vanhoja uomia voidaan kunnostaa lisääntymisalueiksi tulvavirtaamista huolimatta. Suuria virtaamia on esiintynyt Kemijoella aina ja silti poikastuotanto on ollut Euroopan parhaita. Kun vanhat uomat kunnostetaan lisääntymisalueiksi, tulvavirtaamat otetaan huomioon kunnostuksessa. Kutusoran sopivasta sijoittamisesta saa viitteitä tutkimalla, mihin sora on tällä hetkellä kasautunut. Kutu- ja poikasalueille voidaan tehdä suojakivikoita järkäleillä ja muita suojarakenteita esim. suurikoisella puuaineksella.

Esimerkkinä toimivasta vanhan uoman vesittämisestä ympäristövirtaamalla on Fortumin omistama Gullspångin voimala Ruotsissa. Tulvapadon alapuolelle Gullspångsforseniin on kunnostettu lisääntymisalue Vänernin uhanalaiselle järvilohelle. Juoksutus noin 30 m levyiseen uomaan on 3 -5 m³/s. Järvilohen 0-vuotiaan poikasen tiheysarvion keskiarvo ja vaihteluväli sähkökoekalastuksella ja

pyydystettävyydellä arvioituna oli 61 ja 2–220 yksilöä/100 m² ja järvitaimenen 0-vuotiaan poikasen tiheysarvio vastaavasti 92 ja 60–150 yksilöä/100 m² vuosina 2015–2020.³²

Gullspångin vanhaan uomaan johdettavat tulvavirtaamat pysyvät suhteellisen maltillisina johtuen yläpuolisesta säännöstelystä järvestä. Yllätyksellinen tulva huuhtoi kerran kunnostetun koskialueen, jolloin sitä piti kunnostaa uudelleen. Toiminnanharjoittaja vetoaa ilmeisesti tähän tapaukseen esimerkkinä tulvien haitallisuudesta vanhojen uomien kunnostuksessa. Esimerkki on syytä ottaa huomioon Kemijoella siten että varaudutaan tulviin kunnostuksessa jo etukäteen.

Gullspångin voimalan alapuolella on kaksi koskea, joissa tapahtuu järvilohen ja taimenen lisääntymistä voimalan säännöstelystä huolimatta. Suurimmat virtaamat johdetaan erillistä uoma pitkin koskien ohi. Voimalassa harjoitetaan lyhytaikaisäännöstelyä talvella mutta kesäaikana säännöstely tapahtuu viikkosäännöstelyinä. Poikastuotanto on poikastiheydellä arvioituna pienempää kuin Gullspångsforsenissa, mutta sekä järvilohi että järvitaimen tuottavat koskissa poikasia vuosittain luontaisesti. Järvilohen ja järvitaimenen kutuun ja 0-vuotiaalle poikaselle hyvin sopivan koskiympäristön yhteenlaskettu pinta-ala näissä kolmessa koskessa on vain noin 3 hehtaaria. Molempien lajien populaatiot joessa ovat pysyneet silti hengissä voimalan rakentamisen jälkeen noin 110 vuotta ilman mainittavia istutuksia. Gullspångin voimala on esimerkki, miten voimalan käyttöä voidaan sovittaa yhteen lohien ja taimenen poikastuotannon kanssa.

Suomessa uusin esimerkki ympäristövirtaaman avulla kunnostetusta koskesta voimalan yhteydessä on Varkauden Ämmäkosken kunnostus. Stora Enso luovuttaa koskeen 10 m³/s ympäristövirtaaman eli 10 % keskivirtaamasta, mistä 5 m³/s johdetaan säännöstelypadosta ja 5 m³/s säännöstelypadon ohittavan ohitusuoman kautta. Koskeen tulevat lisäksi tulvajuoksutukset. Ohitusuomassa tapahtunutta taimenen kutemista voitiin seurata WWF:n videoinnissa syksyllä 2023. Koskessa oli 16 ja ohitusuomassa 2 kutupesää syksyllä 2023. Ensimmäisessä sähkökoekalastuksessa elokuussa 2024 löytyi 0- ja 1-vuotiaita taimenia koskesta, kosken ja ohitusuoman koekalastus jatkuu myöhemmin syksyllä.

Taivalkosken, Valajaskosken ja Vanttauskosken voimaloiden tulvaluukkujen alapuolella on uomaosuudet, jotka voidaan kunnostaa lisääntymisalueiksi samaan tapaan kuin Kuurnan Laurinvirta Pielisjoessa, ottaen oppia siellä saaduista kokemuksista.

³² Syrjänen Jukka, 2024. Julkaisematon lähde / Svenskt elfiskeregister.

Ohitusuomat ja vanhat uomat nousureitteinä

Vaikka Isohaarassa on kaksi kalatietä, niiden toimivuudessa on ollut ongelmia mm. katkokäytön takia. Kalatiet eivät toimi kunnolla myöskään ohijuoksutuksilla, joten nykyiset kalatiet eivät ole optimaalisia vaellukselle tärkeiden tulvavirtaamien hyödyntämisessä. Nousuhalukkaiden kalojen massavaellus Isohaarasta ylöspäin tulee mahdollistaa koko ylemmän Kemijoen takia. Sen vuoksi on perusteltua edellyttää Isohaaraan vielä muita ohitusratkaisuja nykyisten kalateiden lisäksi.

Isohaaran voimalan vieressä on padottu Vähähaara, joka vastaa muiden voimaloiden vanhoja uomia. Vähähaaraan johdetaan vain Akkunusjoen vedet niitä varten kaivettua Akkunusuomaa pitkin. Akkunusjoessa elää mm. harjus. Vähähaaran yläosa tulisi kunnostaa lohen ja taimenen lisääntymisalueeksi. Kemijoen tulisi johtaa Akkunusuomaan lisävetä, jolloin Akkunusuoman kautta voidaan rakentaa myös nousureitti Kemijoen pääuomaan. Houkutusveden laadun ja määrän varmistamiseksi voidaan Vähähaaran patoon tehdä pienvoimala ja tulvaluukku.

Vähähaarasta saa ohitusuoman alapään Isohaaran puolelle Vallitunsaaren kautta, jolloin uoman alapää tulee nykyisen Vallitunsaaren kalatien lähistölle tai alapuolelle. Vallitunsaarella voidaan tehdä ohitusuoman yläpää myös padon läpi, jolloin uomaan tuleva vesi olisi kokonaan Kemijoen vettä. Ohitusuoman alaosa voidaan Vallitunsaarella tehdä niin suureksi, että sen kautta voidaan hyödyntää tulvavirtaamia ja mahdollisen Vähähaaran pienvoimalan virtaamaa. Isohaaran padon ohi saa myös toisen ohitusuoman joen pohjoisrannalle siten, että se kiertää kytäkentän. Tämä ohitusuoma täydentäisi vaellusyhteyttä pohjoisrannan lähellä nouseville kaloille.

Taivalkoskelle on suunniteltu ns. kalauoma, joka ei voi toimia ekologisena jatkumona kautta vuoden, jos se toteutetaan talvella suljettavana. Sen kautta ei ilmeisesti voida myöskään hyödyntää tulvavirtaamia. Ohijuoksutuksilla kalat todennäköisesti hakeutuvat säännöstelypadon alle. Tulvauomaan tulisi rakentaa lisääntymisalue Laurinvirran tapaan. Patotien viereen saa myös ohitusuoman, johon saa houkutusvirtaaman tulvatilanteessa. Ohitusuomasta saa myös yhteyden säännöstelypadon alapuolelle laskevaan luonnonpuroon ja siten hyvän elinympäristön poikasille.

Ossauskoskella yli 60 hehtaarin koskialue, joka tulisi kunnostaa poikasympäristöksi ja tulva-ajan nousureitiksi. Säännöstelypadolle tulisi tehdä ohitusuoma, jonka kautta voidaan johtaa tulva-aikana houkutusvirtaksi normaalia suurempi virtaama. Myös voimalalle tehtävä kalatie voidaan tehdä kokonaan luonnonmukaisena ohitusuomana terassoimalla alakanavan reunaa riittävän leveästi. Tarvittaessa luiskaan voi tehdä tukimuurin siten, että ainakin ohitusuoman toinen ranta on loivempi. Voimalan ohi saa ohitusuoman myös joen pohjoispuolelta sivujokien kautta. Niillä olisi merkitys erityisesti poikastuotantoalueina mutta myös vaihtoehtoisena nousureittinä vaikka alapää sijaitseekin kauempana voimalan alapuolella.

Petäjaskoskella on Kemijoen laajin kuivana oleva koskialue, yli 150 ha, joka tulisi ennallistaa koskeksi ja nousureitiksi ympäristövirtaaman avulla. Säännöstelypadolle saa ohitusuoman samaan tapaan kuin Ossauskoskelle. Kunnostettavaan koskeen tulee sivupuroja, joihin saa juoksutusyhteyden myös Kemijoesta, jolloin niitä voidaan hyödyntää sekä poikasalueina että nousureitteinä.

Valajaskoskella voidaan tehdä ohitusuoma tulvauoman yhteyteen kuten Taivalkoskella ja tulvauomaan voidaan tehdä lisääntymisalue Laurinvirran tapaan. Voimalalle saa ohitusuoman kiertämällä kytkinkentän ja tuomalla alapää voimalan lähelle käyttäen tarvittaessa muurirakenteita.

Raudanjoen suulla on koski, joka todennäköisesti toimii hyvänä houkutusena kalojen nousulle Kemijoesta. Permantokosken vanha uoma tulee vesittää ympäristövirtaamalla. Säännöstelypadolle saa ohitusuoman. Voimalalle tehtävän kalatien erään mahdollisuutena on louhia alapään nousuyhteys vanhan uoman puolelle säännöstelypadon alle. Tällöin säännöstelypadon ohitusuomaa voidaan hyödyntää molempien nousureittien yläosana.

Vanttauskosken säännöstelypadon etelärannalle saa ohitusuoman. Yläpäässä on otettava huomioon vedenkorkeuden vaihtelu, jota olisi syytä lieventää. Säännöstelypadon alapuolista uomaa tulisi kunnostaa lisääntymisalueeksi johtamalla siihen ympäristövirtaama joko padosta tai pienvoimalasta. Pohjoisrannalle voidaan tehdä ohitusuoma voimalan ohi.

Pirttikosken vanha uoma tulisi kunnostaa jatkuvalla juoksutuksella. Itäisen säännöstelypadon viereen voidaan tehdä ohitusuoma, tarvittaessa tukimuurien avulla.

Seitakorvan koski tulisi kunnostaa ympäristövirtaamalla. Padon viereen saa ohitusuoman, jonka yläpäässä otetaan huomioon Kemijärven vedenpinnan vaihtelu, mahdollisesti useamman yläpään aukon avulla. Voimalalle voidaan tehdä joko erillinen kalatie tai louhia nousuyhteys säännöstelypadolle, jolloin yläpään ratkaisut voidaan suunnitella molemmille nousureiteille yhteisinä.

Ohitusuomat korvaavina elinympäristöinä

Ekologinen kompensatio ja korvaavat elinympäristöt ovat tulleet Suomen lainsäädäntöön vuonna 2023, toistaiseksi vapaaehtoisina. Vuonna 2024 hyväksytty EU:n ennallistusasetus painottaa pilattujen vesialueiden ennallistusta ja vesistöjen avaamista eliöiden kuljettaviksi. Ennallistusasetus koskee myös rakennettuja joki-vesistöjä eikä vain pienten patojen purkua tai esim. toiminnanharjoittajan

mainitsema tierumpuja.³³ Jo rakennettujen kohteiden, kuten voimalaitosten osalta, missä ennallistus on mahdollista lähinnä vanhoissa uomissa, tarvitaan lisäksi ekologista kompensatiota³⁴ eli uusien hävinneitä korvaavien elinympäristöjen luomista. Hyvänä esimerkkinä uusista lohikalojen poikastuotantoa lisäävistä hankkeista ovat Imatran kaupunkipuro ja Granite Canalin poikastuotantouoma Kanadassa.

Imatran kaupunkipuro rakennettiin poikastuotantouomaksi Vuoksen jokitaime-
nalle 2014 käyttäen suunnittelussa tietoja taimenen ja lohen elinvaatimuksista. Taimenen 0-vuotiaan poikasen tiheysarvio oli keskimäärin n. 45 yksilöä/100 m², ja vaihteluväli 10–126 vuosina 2016–2023. Puron keskivirtaama on 150–250 l/s, ja vesipinta-ala on 0,42 hehtaaria, josta koskiympäristöä on 0,28 hehtaaria. Koskiympäristössä havaittiin taimenen kutupesiä 6–13 kpl syksyinä 2018–2022, mutta 27 kpl syksyllä 2023. Luonnossa syntyneiden taimenten osuus Vuoksen saaliista on kasvanut, mihin kaupunkipurolla on todennäköisesti vaikutusta, koska muita lisääntymisalueita on alueella muuten niukasti. Puro tuottaa vähintään kymmeniä, mutta ehkä satoja vaelluspoikasia Vuokseen vuosittain. Selvitys vaelluspoikastuotannosta on tekemättä tutkimusrahoituksen puutteen takia. Kaupunkipuro on erinomainen osoitus keinotekoisien uoman toimimisesta hyvänä, joskin Vuoksen koskiin verrattuna kapasiteetiltaan pienenä, ekologisena kompensatiiona.

Granite Canal – poikastuotantouoma rakennettiin lainsäädännön mukaisesti kompensoimaan voimalaitoksen rakentamisessa tuhoutunut 4,5 ha atlantinlohen lisääntymisalue Newfoundlandissa Kanadassa. Sama pinta-ala toteutettiin 2,5 km pitkänä ohitusuomana. Uomassa todettiin 1000 kutupesää ja lohen poikastiheyksiä 50-150 kpl/100 m². Tiheys ylitti normaalit luonnonalueiden tiheysarviot, joten uomalla saavutettiin poikastuotannon ylikompensaatio.

Vastaavan tapaisia uomia voidaan suunnitella Kemijoelle ohitusuomina siten, että uomissa huomioidaan sekä vaellus että lisääntymisalueet lohelle, taimenelle ja lisäksi siialle ja nahkiaiselle. Lohelle uomien tavoiteleveytenä voidaan pitää 10-20 m, jolloin virtaama voi olla sama kuin yleensä kalateihin eli noin 2 m³/s, talvella riittää vähemmän. Ohitusuomien muodostuvaa pinta-alaa on pidetty pienenä tavoiteltaviin luontaisesti lisääntyviin kantoihin nähden. Poikastiheydet ja todennäköinen smolttituotto pinta-alaa kohti voivat olla poikastuotantouomiksi suunnitelluissa uomissa kuitenkin moninkertaisia luonnonjokien pääuomiin verrattuna. Jos 0-vuotiaiden poikasten tiheys ohitusuomassa on esimerkiksi 50 yksilöä/100 m² koko uomassa, smolttituotanto voi olla kymmenen tai muutama kymmentä smolttia/100 m², mikä tarkoittaa 1000 tai tuhansia smoltteja hehtaarilta. Ohitusuomien

³³ Tekstiviestikeskustelu [REDACTED] / [REDACTED] mep / Mr Humberto Delgado Rosa Director, EU. (25.1.2023)

³⁴ Huomaa kompensatiohierarkia: 1) ei synnytetä uutta vahinkoa, 2) korjataan syntyneitä vaurioita, 3) luodaan korvaavaa samassa vesistössä ja vesistöyhteydessä.

etuna on mahdollisuus kutu- poikas- ja talvehtimishabitaattien suhteiden optimointiin ja tasaisiin tai vaihtelultaan hallittuihin virtaamiin. Tiheydestä aiheutuvaa erityistä kuolevuuden lisääntymistä ei ainakaan Imatran kaupunkipurossa ole todettu. Sen sijaan on todettu taimenen poikasten liikkumista pääuomaan ja takaisin jo ennen varsinaista smolttituumista. Ohitusuomilla voikin olla erityinen merkitys suojausina kutu- ja pienpoikasalueina, jotka tuottavat poikasia lähialueille. Lohen poikasten liikkumistaipumus on todennäköisesti vielä voimakkaampaa kuin taimenella. Esimerkiksi Tervolan Runkausjoen tutkimuksissa todettiin joidenkin joessa kuoriutuneiden lohen poikasten siirtyneen 400 m yläjuoksulle ensimmäisen kesän aikana. Jos ohitusuoma voidaan liittää läheisen sivuvesistön yhteyteen, poikasille käytävissä oleva hyvä habitaatti vastaavasti laajenee.

Esimerkkinä ekologisen jatkumon luomisesta on myös Tonavalle rakennettu laajamittainen ohitusuomien verkosto, jolla tähdätään joessa muinoin eläneiden lajien palauttamiseen koko joen pituudelta.³⁵ Perusteena voimayhtiö Verbund AG esittää vesiputedirektiivin vaatimuksen vuoteen 2027 mennessä. Hankkeisiin on saatu myös EU-rahoitusta.³⁶

9.5 Ylisiirrot ovat tärkeä keino tuottaa luonnollisen lisääntymisen palauttamisen kannalta tärkeitä nousuhalukkaita vapaudessa syntyneitä villejä poikasia

Valittaja vaatii, että kalatalousvelvoitteisiin tehdään kirjaus kaikille vaelluskaloille soveltuvasta ja niiden luonnollisesti lisääntyvien kantojen palauttamista edistävästä ja luonnollisten kantojen ylläpitoa tukevista ylisiirroista kohti lisääntymisalueita. Ylisiirrot toteutetaan Isohaaran padolla pyydystetyillä emo-kaloilla (ankeriaan osalla sille sopivilla paikoilla). Voimalaitoksen säännöstelykäytännöissä, kalateiden suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä on huomioitava velvoitteen toteutumisedellytysten turvaaminen. Kalojen ylisiirtoa varten tulee suunnitella ja toteuttaa tarkoituksenmukaiset ratkaisut, joiden avulla minimoidaan ylisiirrosta aiheutuva haitta kalateiden toiminnalle ja ylisiirrettävien kalojen kunnolle.

Valittajat vaativat, että **luvanhaltijoiden tulee ylisiirtää** kolmen peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona vuosittain **Ounasjokeen** vähintään **3000** merilohta ja **1500** taimenta sekä **Yli-Kemille 1500** merilohta ja **500** taimenta, joista naaraita vähintään 50 % Ylisiirrot kohdistetaan Ounasjoen pääuomaan latvavesille, Molkokönkään ylipuoliselle osuudelle, samoin Yli-Kemillä, Martinkylän yläpuolisiin

³⁵ Jormola Jukka, 2023. *Ohitusuomia ekologisen jatkumon palauttamiseksi Tonavalla*. <https://vesistosaa-tio.fi/ohitusuomia-ekologisen-jatkumon-palauttamiseksi-tonavalla/>

³⁶ Jormola Jukka, suullinen lähde. Verbund AG:n edustajan vastaus Free Flow- kongressissa Jukka Jormolalle Alankomaissa huhtikuussa 2024.

pääuoman vesiin. Ylisiirtopyynnillä tulee pyrkiä saamaan meri-äältä ja nousujankohdaltaan luontaisesti vaihteleva emokalasto, rasvaevällisiä suosien.

Valittajat vaativat, että myös muiden vaelluskalojen (siika, nahkiainen ja ankerias) luonnollisesti lisääntyvien kantojen syntymistä ja elinvoimaa on tuettava ylisiirroin.

PSAVI:n päätöksessä ja sen perusteluissa korostetaan, että on ”*kiinnitettävä erityistä huomiota vaelluskalakantojen perinnöllisen monimuotoisuuden suojelemiseen ja turvaamiseen sekä luontaisen elinkierron palauttamiseen*”³⁷. Tätä tavoitetta edistää nopea nousuhalukkaista yksilöistä koostuva kanta. Ylisiirrot edistävät tätä, sillä villien, vapaudessa syntyneiden, lohien kyky hyödyntää kalateitä vaellusyhteytenä eroaa merkittävästi viljeltyjen kyvystä hyödyntää. Tämä käy helposti ilmi Lohijokitiimi ry:n³⁸ raportoinnista, joka mukaan Isohaaran padon kalateissä rasvaevällisten (vapaudessa syntyneiden) lohien osuus kesä-heinäkuussa 2021 oli Isohaaran kalatiessä 47% ja 93% Vallitunsaaren kalatiessä.³⁹

Lapin ELY -keskus on todennut Ounasjolle vuonna 2000 tehtyjen ylisiirtojen olleen poikastuotannon näkökulmasta erityisen tuloksellisia. Niiden seurauksena on saatu sähkökoekalastuksissa jopa 36 000 smoltin tuloksia⁴⁰ Metsähallituksen asiantuntija kuvailee ylisiirroilla saatuja tuloksia myös nolikkaiden (edellisvuoden kuden tuloksien) osalta vastaavan jopa vapaiden luonnontilaisten jokien kututuloksia.⁴¹Valittajien näkemyksen mukaan ylisiirrot ovat tehokas menetelmä tukea nousuhaluisen luonnonkannan syntymistä ja vahvistumista Kemijoen vesistöön.

Valittajat toteavat, että ylisiirtojen toteuttamista on häiritty voimakkaasti ja näin on vaikeutettu Kemijoessa kuteneiden vaelluskalojen kantojen vahvistuminen. Isohaaran säännöstelykäytännöt ovat heikentäneet ratkaisevasti kalateiden toimivuutta ja siten myös ylisiirtojen toteuttamista. Kemijokisuun kohtuuton kalastuspaine verottaa Kemijoelle pyrkivien kalojen määrää vakavasti heikentäen ylisiirtojen toteutusmahdollisuuksia ja tehokkuutta. Tutkimustoiminta ei ole edistänyt ylisiirtojen kehittymistä.

³⁷ PSAVI:n päätös, S.862.

³⁸ Lohijokitiimi ry on haitankärsijäkuntien ja kalatalousalueiden vuonna 2001 yhdessä perustama yleishyödyllinen yhdistys, jonka sääntömääräinen tarkoitus on vaelluskalojen palauttaminen Kemijokeen. Verkkosivut. (Luettu 31.8.2024) <https://www.lohijokitiimi.fi>

³⁹ Lohijokitiimi ry, 2022. Raportti Isohaaran kalateiden käytöstä ja hoidosta sekä kehittämisestä ja syntyneistä kustannuksista vuonna 2021. <https://www.lohijokitiimi.fi/wp-content/uploads/Raportti-Isohaaran-kalateiden-kaytosta-ja-hoidosta-vuonna-2021.pdf>

⁴⁰ Huhtala, 2003. Lapin ympäristökeskus.

⁴¹ Vierelä Markku. Radiohaastattelu Iskelmä Rovaniemi. Verkkosivutalenne, Lohijokitiimi ry. (kuunneltu 31.8.2024 <https://www.facebook.com/share/v/QBNFrp5EG3hwQtqd/?mibextid=UalRPS>

9.6 Luonnollisesti lisääntyvien vaelluskalakantojen syntymistä ja ylläpitoa on tuettava mätilaitoilla ja pienpoikasistutuksilla

Valittajat vaativat, että kalatalousvelvoitteisiin tehdään kirjaus jokikutuisille vaelluskaloille soveltuvasta ja niiden luonnollisesti lisääntyvien kantojen palauttamista edistävästä ja luonnollisten kantojen ylläpitoa tukevasta jatkuvista ja riittävästä **mätilaitoista** Ounasjoen ja Kemijoen latvavesille.

Valittajat vaativat, että mätilaittoja täydentämään kalatalousvelvoitteisiin tehdään kirjaus kaikille vaelluskaloille soveltuvasta ja niiden luonnollisesti lisääntyvien kantojen palauttamista edistävästä ja luonnollisten kantojen ylläpitoa tukevasta jatkuvista ja riittävästä **pienpoikasistutuksista** latvavesille.

9.7 Istutusvelvoitetta on muotoiltava indeksiin sidottu arvo säilyttäen

Valittajat toteavat PSAVI:n määräämän istutusvelvoitteen vahvuudeksi, että se perustuu tarkistettuihin vahinkotekijöihin ja näillä perusteilla sen massiivinen koko on oikeutettu. Menetettyä poikatuotantoaluetta on tarkistettu suuremmaksi ja näin paremmin vastaamaan Kemijoen patoamisella aiheutetun vahingon suuruutta. Myös smolttikerroin on korjattu vastaamaan paremmin luonnonpoikastuotannolle patoamisella aiheutettua vahinkoa.

Istutustoiminta on kuitenkin ongelmallinen ja kestävä keino korvata Kemijoen patoamisella yleiselle kalataloudelle, virtavesiluonnolle ja sen elinvoimaisuudelle aiheutettua vahinkoa. Pidemmällä aikavälillä laitoskantojen istuttaminen on ekologisesti suorastaan haitallista, sillä laitoskantojen istuttaminen edistää lajin sisäistä geneettistä homogenisaatiota.⁴² Istuttamista on pidettävä viimesijaisena

⁴² Johan Östergren, Stefan Palm, John Gilbey, Göran Spong, Johan Dannewitz, Helena Königsson, John Persson & Anti Vasemägi, 2021.

A century of genetic homogenization in Baltic salmon—evidence from archival DNA

“Intra-species genetic homogenization arising from anthropogenic impacts is a major threat to biodiversity. However, few taxa have sufficient historical material to systematically quantify long-term genetic changes. Using archival DNA collected over approximately 100 years, we assessed spatio-temporal genetic change in Atlantic salmon populations across the Baltic Sea, an area heavily impacted by hydropower exploitation and associated with large-scale mitigation stocking. Analysis was carried out by screening 82 SNPs in 1680 individuals from 13 Swedish rivers. We found an overall decrease in genetic divergence and diminished isolation by distance among populations, strongly indicating genetic homogenization over the past century. We further observed an increase in genetic diversity within populations consistent with increased gene flow. The temporal genetic change was lower in larger wild populations than in smaller wild and hatchery-reared ones, indicating that larger populations have been able to support a high number of native spawners in relation to immigrants. Our results demonstrate that stocking practices of salmon in the Baltic Sea have led to the homogenization of populations over the last century, potentially compromising their ability to adapt to environmental change. Stocking of reared fish is common worldwide, and our study is a cautionary example of the potentially long-term negative effects of such activities.” <https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rspb.2020.3147>

keinona⁴³ ja sitä ennen pyrittävä luonnollisen lisääntymisen palauttamiseen kaikin keinoin. Tästä syystä on ymmärrettävä, että luonnollisesti lisääntyvien ja itseään ylläpitävien vaelluskalakantojen palauttaminen on ainoa vastuullinen tapa korvata Kemijoen patoamisella yleiselle kalataloudelle aiheutettu vahinko.

Istutusvelvoitteiden tehottomuus käy ilmi myös Luonnonvarakeskuksen PSAVI:lle antamasta lausunnosta – ”*Luke toteaa, että Kemijoen nykyinen jokisuistutuksiin painottuva kalatalousvelvoite on varsin kankea, eikä sen avulla kyetä palauttamaan vaelluskalojen luonnonkiertoa ja varmistamaan vaelluskalojen pitkän aikavälin monimuotoisuutta [...]*”⁴⁴

On tärkeää huomioida, että mereen määrätty istutukset eivät edistä kalastuslain mukaisia tavoitteita ja nyt määrätyn kalatalousvelvoitteen toteutumista, eli luonnonkierron palauttamista, mutta niistä aiheutuva haitta on laaja-alaista ja merkittävää. Haitat ulottuvat suoraan tai välillisesti kaikkiin Itämeren lohijokiin, myös Kemijoen välittömässä läheisyydessä oleviin Tornionjokeen ja Simojokeen. Haitallista vaikutusta voidaan pitää merkittävänä, sillä velvoitteessa määrätty mereen osoitetut lohen istutusmäärät ovat suuria. Itämereen tehdyt lohen istutukset ovat olleet jo pitkän aikaa välillä 4-7 miljoonaa smolttia vuodessa.⁴⁵ PSAVI:n päätöksessä määrättyt meri-istutukset olisivat suurimmillaan n. 1,8 miljoonaa lohenpoikasta, joten istutustoiminnan ekologinen riski (esim. geneettinen samankaltaistuminen, kalataudit) voimistuisi n. 33%. Ja tätä haittaa aiheutettaisiin ilman tavoiteltua ekologista hyötyä.

Merialueen istutukset ovat siis ekologisesti haitallisia, eivätkä tuota kaivattua hyötyä yleiseen kalatalousetuun.⁴⁶ Hyöty yleisen kalatalousedun kannalta on saatavissa jokialueelle istutettujen kalojen ja niiden jälkeläisten merivaelluksen muodossa, kuten on tapahtunut tuhansien vuosien ajan. Tähän luonnonmukaisuuteen on syytä palata.

⁴³ Robert J Lennox, Carlos M Alexandre, Pedro R Almeida, Kevin M Bailey, Bjørn T Barlaup, Kristin Bøe, André Breukelaar, Jaakko Erkinaro, Torbjørn Forseth, Sven-Erik Gabrielsen, Edmund Halfyard, Erlend M Hanssen, Sten Karlsson, Stephanie Koch, Anders Koed, Roy M Langåker, Håvard Lo, Martyn C Lucas, Shad Mahlum, Charles Perrier, Ulrich Pulg, Timothy Sheehan, Helge Skoglund, Martin Svenning, Eva B Thorstad, Gaute Velle, Frederick G Whoriskey, Knut Wiik Vollset, 2021.

The quest for successful Atlantic salmon restoration: perspectives, priorities, and maxims. <https://academic.oup.com/icesjms/article/78/10/3479/6425092?login=false>

⁴⁴ Luke, 2020. Lausunto Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamisesta, PSAVI/932/2017.

⁴⁵ ICES 2023, s. 275 <https://doi.org/10.17895/ices.pub.22800983>

⁴⁶ *ibid.*

Valittajat vaativat, että istutusvelvoitteen indeksoitu oikeutettu arvo huomioiden ja säilyttäen itse istutustoiminta kohdistetaan luonnollisesti lisääntyvien kantojen syntymistä ja ylläpitoa palvelen pääosin Ounasjoen ja Yli-Kemin latvavesiä painottaen sekä osin Kemijoen pääuoman alemmille osuuksille kutupaikkoja ja sivujokien potentiaaleja etsien ja hyödyntäen. Istutusvelvoitteen indeksoitu arvo huomioiden ja säilyttäen itse istutustoiminta ja mättilaitot on korvattava ripeästi vaelluskalojen luonnollisen lisääntymisen käynnistävillä ja sitä tukevilla toimilla. Mereen istuttaminen on lopetettava. Kemijokisuun kalastusjärjestelyt on uudistettava siten, että kalastetaan vain kantojen kestokyvyn sallimissa rajoissa. Terminaalikalastaminen on lopetettava.

Valittajat vaativat myös, että nyt määrätyn kokoinen istutusvelvoite ja merialueen uudistetut kalastussäännöt astuvat voimaan välittömästi, jo ennen tämän päätöksen lainvoimaiseksi tuloa.

9.8 Lupaehtoja on tarkistettava määräajoin viiden vuoden välein

Valittaja vaatii, että PSAVI:n päätöstä muutetaan siten, että nyt määrättäviä kalatalousvelvoitepäätöksen mukaisia lupaehtoja tarkistetaan viiden vuoden välein, jotta varmistetaan velvoitteen täysimääräinen tehokkuus ja toimivuus. Luvanhaltijoiden tulee vuotta aikaisemmin saattaa asia uuteen käsittelyyn lupaehtojen tarkistamiseksi. Tällöin arvioidaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutus vaelluskalojen luonnonpoikastuotantoon ja hakemuksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen edistyminen toimenpiteillä. Arvioinnin perusteella tehdään johdopäätökset ja määrätään tarvittavista jatkotoimenpiteet. Esitetty määräaika on hakijan mukaan kohtuullinen ja se varmistaa, että biologisesti vaativa kokonaisuus vaelluskalojen luonnollisen lisääntymisen palauttamiseksi saadaan kaikkien siihen vaikuttavien komponenttien osalta optimaaliseen toimintakuntoon.

Hakija on hakenut, että kalatalousvelvoitepäätöksen mukaiset lupaehdot tulee määrätä tarkistettavaksi 10 vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Valittajien näkemyksen mukaan on toimittava tiheämmässä syklissä, koska kalastolle ja Kemijoen vesistölle aiheutettu kalataloudellinen ja ekologinen katastrofi on niin massiivinen.

Valittaja tuo esille, että Euroopan unionin komissio on vuonna 2019 vesipuitte-direktiivin toteuttamisen seurantaraportissa esittänyt Suomelle kaikkien vesivoimalaitosten lupien määräaikaista tarkastelua, jotta vesipuitte-direktiivin ympäristötavoitteet toteutuisivat erityisesti ekologisen virtaaman, kalateiden ja muiden haittoja lieventävien toimenpiteiden osalta. Tämä sama toimenpidesuositus oli myös komission edellisessä seurantaraportissa.

10 Lopuksi

Valittajat pyytävät kaikki ne kannanotot, jotka koskevat tätä valitusta itselleen mahdollista vasta-argumentointia varten.

Villilohi ry:n puolesta

[REDACTED]
[REDACTED]

Villilohi ry

[REDACTED]
[REDACTED]

Villilohi ry

Lohijoki tiimi ry:n puolesta

[REDACTED]
[REDACTED]

Lohijoki tiimi ry

[REDACTED]
[REDACTED]

Lohijoki tiimi ry